

ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

Домогосподарствам для забезпечення належного існування, а також підвищення рівня добробуту своїх членів необхідно приймати безліч фінансових рішень.

Фінансові рішення домашніх господарств – це вибір дій одного або декількох членів домогосподарства з приводу формування та раціонального використання фінансових ресурсів, що знаходяться в їх розпорядженні, для досягнення економічних і соціальних цілей.

Загалом фінансові рішення, які приймають домогосподарства, можна поділити на дві основні групи: рішення з приводу формування структури і величини джерел доходів (або активів) домогосподарства (скажімо, чи доцільно здійснювати придбання нової нерухомості, автомобіля, цінних паперів тощо, і яким має бути співвідношення між цими активами) та рішення з приводу формування структури майбутніх витрат. Причому, якщо перша група рішень впливає на загальний рівень доходу домашнього господарства, то друга група здійснює вплив не лише на співвідношення, в якому дохід домогосподарства поділяється на споживчу та заощаджувальну частини, але і на рівень доходів домогосподарства в майбутніх періодах (отриманих, наприклад, у формі дивідендів по придбаних акціях або у формі процентного доходу на вклади у банківських установах) [1, с. 26].

Важливий вплив на майбутні доходи чинять також рішення домогосподарств, пов'язані з формуванням фонду робочого часу (визначення працюючих членів домашнього господарства, місця їх роботи, можливості працювати на принципах самозайнятості) та управлінням власністю (як правило, домогосподарство здійснює свою господарську діяльність, уже володіючи певним накопиченим раніше багатством, до складу якого входять: активи, створені за рахунок заощаджень і які приносять дохід; майно, яке не приносить процентний дохід; успадковане майно). Постійно реструктуризуючи свою власність, домогосподарства в умовах ринкової економіки приймають колективні фінансові рішення, тобто здійснюють управління витрачанням і надходженням грошових ресурсів, беручи до уваги конкуруючі цілі і ризики [2, с. 36].

В результаті прийняття домогосподарством відповідних рішень, фінансові ресурси, якими воно володіє, можуть спрямовуватися на: -

покриття поточних витрат, тобто придбання продовольчих і непродовольчих товарів, що використовуються упродовж нетривалого періоду часу (продукти харчування, одяг, взуття тощо), а також оплату за періодично споживані послуги; - капітальні витрати, тобто придбання непродовольчих товарів, що використовуються упродовж досить тривалого періоду часу (житло, транспортні засоби, земельні ділянки, меблі), а також оплату послуг, які домогосподарства споживають доволі рідко (освіта, закордонна туристична подорож, медична операція тощо); - придбання рухомого і нерухомого майна; - грошові заощадження.

На фінансові рішення, що приймаються домогосподарством, впливають різноманітні фактори, найважливішими з яких є: поточні і перспективні цілі домогосподарства; відносини між членами домогосподарства; рівень сукупного доходу домогосподарства; уподобання і схильність до ризику його членів; зовнішнє середовище (законодавче регулювання доходів і витрат, особливості оподаткування доходів, призначення соціальних допомог, специфіка ринку праці тощо). Рішення, які приймають домогосподарства, у кінцевому підсумку здійснюють суттєвий вплив на динаміку темпів економічного зростання (ріст реального ВВП на душу населення, зменшення безробіття) і коливання цін. Очевидним є і зворотній зв'язок: розвиток національної економіки безпосередньо впливає на фінансово-господарську діяльність домогосподарств та характер рішень, що приймаються ними.

Оскільки економічні ризики є об'єктивно неминучими у сучасному господарському житті, перед домогосподарствами постає важливе завдання – навчитися якомога ефективніше управляти ними. Визначальною умовою управління ризиками слугує уміння членів домогосподарства передбачати та мінімізувати їх на основі дослідження загальних і конкретних причин ризику, його ступеня, головних обставин, за яких він виникає, зіставлення вигоди й ризику, властивих кожному з альтернативних напрямів діяльності домогосподарства тощо. Зважаючи на те, що рівень життя населення значною мірою залежить від рівня його доходів, величини витрат і суми заощаджень, можемо стверджувати, що домогосподарство в процесі своєї економічної діяльності стикається з такими основними ризиками як ризик втрати доходу, ризик виникнення непередбачених витрат та ризик втрати заощаджень [1, с. 27-29]

Фінансові рішення домогосподарств в умовах економічних ризиків повинні базуватися на поетапному управлінні ними. До основних етапів управління ризиками відносимо: - встановлення усіх ймовірних ризиків, що можуть загрожувати домогосподарству; - виявлення джерел виникнення ризиків та основних факторів, що можуть вплинути на зміну фінансового стану домогосподарства; - визначення максимально допустимої межі ризику; - розрахунок ймовірних втрат від настання

ризиків; - розроблення системи антикризових заходів (превентивних, обмежуючих, компенсуючих); - розрахунок економічної ефективності різних варіантів антикризових заходів та прийняття рішення про їх реалізацію у практичній діяльності домашнього господарства.[3, с. 357]

Домогосподарства, приймаючи ті чи інші фінансові рішення, повинні враховувати необхідність попередження (зниження рівня) різноманітних ризиків. Зокрема, до таких ризиків належать: ризик втрати вкладених грошей, ризик відсутності прибутку, ризик неможливості повернути кредит тощо. Тому домогосподарства повинні ефективно управляти ними, встановивши причини їх виникнення, рівень збитків та превентивні напрями мінімізації. Зокрема, основними етапами управління ризиками є такі – виявлення джерел виникнення ризиків та основних факторів, що можуть вплинути на зміну фінансового стану домогосподарства; – визначення максимально допустимої межі ризику; – розрахунок ймовірних втрат від настання ризиків; – розроблення системи антикризових заходів (превентивних, обмежуючих, компенсуючих); – розрахунок економічної ефективності різних варіантів антикризових заходів та прийняття рішення про їх реалізацію у практичній діяльності домашнього господарства.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що домогосподарства, функціонуючи в умовах нестабільного ринкового середовища, повинні досить зважено підходити до прийняття фінансових рішень для того, аби нейтралізувати потенційні загрози і економічні ризики та забезпечити гідний рівень життя своїх членів.

Література:

Глухов В. Фінанси домашніх господарств: структура та управління. *Проблеми теорії і практики управління*. 2010. № 1. С. 81–89.

Білозеров С. А. Фінанси домашнього господарства: інвестиційний аспект. СПб.: Вид-во С.-Петербур. Ун-ту, 2006. 194 с.

Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії і практики. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 466 с.

Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. Дата оновлення: 01.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 05.10.2018).